

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj.
Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi štev. 47.
Telefon štev. 292.

Gorica, dne 20. maja 1944.

Oglasi se zaračunavajo po ceniku.
Bančni konto pri Cassa di Risparmio
Gorica.

Tudi naši Istrani spoznavajo komunizem

Trst, v maju 1944.
Ne mine dan, da ne bi komunistični agitatorji begali ljudstva s kakšno svojo »senzacija«. Najbolj debelo pa se si privoščili nedvomno istrski gozdni tolovaji za prvi maj. Takozvani istrski »narodno osvobodilni odbor«, ki seveda nima niti z narodom niti z njegovo svobodo nič skupnega in ki je tudi v Istri samo v službi komunistične svetovne revolucije, je namreč pred prvimi majem z letaki in ustno zatrjeval ubogemu ljudstvu, da je »modri in junaški Tito« odposlal v Istro svoje najboljše čete in da se bodo 1. maja istočasno izkrcali na istrski obali angleški in ameriški izkrcevalni odredi. »Zavezniki« da bodo vse uničili, kar bi Nemcem lahko koristilo, napad sam pa da bodo napovedovali kresovi po vseh hribih. Skratka, prvi naj je bil označen po tolovajskih agitatorjih za dan, ki bo istrskemu ljudstvu prinesel »svobodo«. Ker pa se tolovaji sami niso čutili dovolj močne, so pozvali prebivalstvo, naj izvede ta dan splošni upor, delavci naj zapuste svoje delo, kmetje svoje domačije in naj se vsi pridružijo »narodni osvobodilni vojski«. Vsi »izdajalci« da bodo takoj likvidirani, pse pa naj kmetje povsod odstranijo, da ne bi sovražniku izdajali, premikanje »zavezniških« odredov.

Trejni Istrani, ki poznajo taktiko in metode komunistov tem vabam seveda niso nasedli, saj so jim bile še v dobrem spominu razne zločinske prevare tolovajev od prej, a tudi ostalo ljudstvo se ni dalo speljati na led. Sedaj, ko je prvi maj že mimo, lahko prikažemo dejansko bilanco vsega napovedanega »upora«. Edini »uspeh« tolovajske vojske je bil, da so se ponoči prikradli v bližino Sušaka, kjer so zažgali dve stari baraki pri Reki pa so vdrli v kapucinsko cerkev, kjer so pod klopi položili mino, ki je eksplodirala in povzročila precej škode na cerkvenem poslopju. Vsi Istrani pa so se lahko sami prepričali, da napovedane »invazije« Angležev in Američanov ni nikjer bilo. Tudi likvidacije so izostale in celo psi na istrskih kmetijah so lahko nemoteno lajali v majsko noč...

Niti en delavec ni zapustil svojega dela in niti en učenec šole, prav tako so tudi vsi kmetje lepo ostali na svojih domovih. Pač pa so odredi nemške vojske kmalu pokazali tolovajem, da so jim istrska tla prevročna in da je zato najbolje, če se umaknejo daleč v gozdove izven dežele, kajti niti pod Učko niso več varni. Nemška vojska pa je s tolovaji ki so se sami predajali, postopala zelo obzirno — v skladu z amnestijskim ukazom Vrhovnega komisarja za področje Jadranskega primorja, ki jamči življenje in svobodo »slehnemu, ki prostovoljno zapusti tolpe in se javi na katerem nemškem uradnem mestu«. Tako je torej vsa akcija »strategov z Učke« doživela popoln polom.

TEŽKE ANGLOAMERIKANSKE IZGUBE

SRDITI BOJI NA ITALIJANSKI FRONTI SE NADALJUJEJO - CASSINO EVAKUIRAN

Führerjev glavni stan 18. maja.

Vrhovno poveljstvo oboroženih vojnih sil poroča:

Na južnem delu italijanske fronte se je neprijetlju posrečilo — po srditih bojih — vdreti na severu Frmie v naše črte. Protiukrepi so v teku. V področju Esperije smo odbili vse napade, ki jih je sovražnik pripravil s skrajno močnim topniškim ognjem in napadi oklopnikov. Cassino, katerega so Angloamerikanci že več mesecev brezuspešno napadali, je bil to noč zapuščen in naše čete so se povlekle na boljše postojanke, kjer se bo lažje štedilo z močmi.

Na mostišču Nettuna je postalo vojno delovanje živahnejše. Močni napadi neprijatelja južno Cisterne in Littorie so bili odbiti.

Močni oddelek naših bojnih letal je v pretekli noči napadel z dobrim uspehom sovražnikove priprave in rezerve pri Minturnu.

Severnoameriški bombniki so bombardirali več italijanskih obmorskih mest in otok Elbo. Protiletalsko topništvo in lovci so pri tem sestrelili 17 sovražnih letal.

Na vzhodni fronti ni bilo, razen lokalnih bojov ob spodnjem Dnjestru in v Karpatiskem predzemlju, važnih vojnih dogodkov.

Močne skupine naših bojnih letal so napadle pretekle noč železniško področje Smolenska. Akcija je povzročila velike požare in eksplozije. Pri napadu na neko južno finsko pristanišče so Sovjeti izgubili deset bombnikov.

Boji proti komunističnim tolpom na Balkanu se nadaljujejo z dobrim uspehom. V času od prvega do 15. maja so komunisti imeli nad 5000 mrtvih, zajetih je bilo nad 1.300 ujetnikov in več sto ubežnikov. Izgubili so veliko topov, orožja in mnogo vojnega materiala in tudi 34 zalog.

Pri obrambni akciji proti sovražnemu napadu na dalmatinski otok Šolta se je posebno izkazal drugi bataljon hanoverskih grenadirjev pod vodstvom stotnika Mohrmana.

Amerika sega po Indiji

Zenève, 18. maja. Zahteve severnoameriške vlade po oporiščih v Indiji, ki jih često objavljajo severnoameriški listi, so bile na zborovanju v New Delhiju povod več vprašanj vladi, ki pa so ostala puvečini brez odgovora. Vsekakor je priznala vlada, da jo treba Zedinjenim državam dati »gotove pravice« na indijskih letališčih. Govornik vlade je smatral celo za potrebno, da je živahno poudaril, da ni nikakega govora o kakem »prenosu suverenosti«. Na vprašanje, koliko letališč bo Američanom v Indiji prepuščenih, zastopnik vlade ni

Gorica, 19. maja.

V. R. — Kakor smo predvidevali, je italijanska fronta vsa v ognju. Angloamerikanci hočejo priti do uspeha za vsako ceno. Nedvomno se jim mudi. Kakršensibodi potek teh bojov, Nemci čisto mirno urejujejo svoje nastope po razviku borbe, kar pa ne znači da prepuščajo inicijativo sovražniku. Boji se še vedno vršijo v krajih, o katerih smo že mesece in mesece čitali poročila. Imena Nettuno, Anzio, Minturno in posebno Cassino niso za nas nič novega. Veliko črnila je bilo za njih potrošnega in še več krvi. Vsak izredni napor da Angloamerikancem kakšno ped ozemlja -

toda važno je vedeti, koliko stane sovražnika to polzevo napredovanje. Dobil je sedaj razvaline Cassina. Za Nemce so te razvaline bile dobro strateško oporišče - priznavamo - za Angloamerikance pa ne morejo biti nič drugega, kakor ogromna groblja, kjer je pustilo življenje na tisoče mladih ljudi, seveda ne Angležev ali Amerikancev, pač pa Avstralcev, Kanadcev, črncev itd. Na vzhodu je še vedno mir, ki naznanjuje nevihto, obenem pa tudi nekaj odločilnega, velikega. Na vsak način so si Nemci svesti važnosti trenutka in njih mirno pričakovanje jamči, da so pripravljene in prav skrbno pripravljene.

Izgube tolpe na Balkanu

Berlin, 19. maja. Nemške čete so zadale v preteklem tednu komunističnim tolpom na Balkanu izredno visoke izgube. Saj so tolovaji le na enem samem odseku zgubili 2064 mrtvih, 164 ujetnikov, dočim jih je 227 prestopoljno prestopilo. Med temi boji so nemški vojaki zajeli ali uničili dva oklepnika, tri topove, 4 metalice granat, 104 strojnice ter mnogo ročnega orožja, streliva in vsakovrstnega gradiva. Poleg tega so zaplenili več oboroževalnih in preskbovalnih tolovajskih skladišč in sestrelili 7 letal.

Belgrad, 19. maja. Komunistične tolpe na zapadnem Balkanu so v enem samem dnevu izgubile preko 400 mrtvih ter 150 ujetnikov in prebežnikov. Zlasti visoke izgube so imele v srednji Bosni, kjer jih oddelki vojaške SS hudo preganjajo.

Berlin, 19. maja. Po neuspešnih nastopih proti jadranskim otokom Hvaru, Mljetu

in Korčuli so skušale boljše višje tolpe pred nekaj dnevi zasedati mali srednjedalmatinski otok Šolta v Splitskem zalivu. Otoška posadka se je spustila z njimi v težke in zanje izgub polne boje. Po prihodu nemških ojačenj so tolovaji zbežali. Otok je bil v kratkem času očiščen.

Zagreb. Komunistične tolpe so imele na področju vse Hrvaške visoke izgube, ki so znašale preko 1000 mrtvih in nekaj sto ranjenih. Zaplenjeno je bilo 11 težkih strojnica, tri lahke strojnice, 4 metalice min, ter mnogo ostalega vojaškega gradiva. Južno od Bjelovara so izgubili tolovaji 400 mrtvih. Ozemlje severozapadno od Karlovca pa do slovenske meje je očiščeno tolovajev, enako kot v Liki bližina Korenice, kjer so izgubili tolovaji nekaj sto mrtvih. Napredovanje redarskih čet v vzhodni Bosni se načrtno nadaljuje. Izkrcevalni poskus na otoku Šolti se je ponesrečil.

Obrambni zid ob Atlantiku

Stockholm, 19. maja. »Stockholms Tidningen« pripominja v pregledu o velikosti in utrdbah atlantskega zidu, da je kljub vsemu govoričenju in vkljub vsem navideznim in živčnim manevrom ter dolgotrajnim pripravam prav dobro razumljivo, da so zavezniki »invazijo do zadnjega oklevali. To bomo še bolje razumeli, ako malo pomislimo na ogromni nemški sistem utrd, na te, kot piše list, največje utrdbe na svetu in v vojni zgodovini. Nadaljevanje obalnih utrd v globino nam priča da bodoča invazija s stvortvijo in ohranitvijo prednosti ne bo izvedena. O kakem bliskovitem napredovanju sploh ne moremo govoriti, čeprav ga v brzojavkah in časopisnih naslovih tako često napovedujejo.

Širite

„GORIŠKI LIST“!

Goriški - prvo mesto

Goriški Slovenci smo ponosni na svojo zgodovino in nje nam ni treba biti sram pred slovenskimi brati v drugih pokrajinah, niti pred kom drugim. Morda smo kdaj napravili kake korake, ki jih recimo Ljubljanci niso mogli razumeti, toda v celoti je bil naš nastop vedno časten, na mestu in za našo narodnost ugoden.

Naš prispevek k izgraditvi slovenske kulture je relativno zelo močan. Slovenskemu narodu smo dali najboljše duhovne voditelje, pesnike, pisatelje, politike, duhovnike, pa tudi gospodarske strokovnjake in svetovalce. V marsičem smo bili celo zgled in vzor drugim Slovincem, tudi Ljubljancem in bili so v naši zgodovini časi ko smo po možati narodni zavesti celo prednjačili prav vsem Slovincem in so v drugih slovenskih pokrajinah na nas kazali kot primer, kako je treba nastopati za narodne koristi.

Le spomnimo se nekaj velikih slovenskih imen, brez katerih bi si slovenske kulture in sedanosti sploh ne bi mogli misliti. To so na primer imena dr. Antona Gregorčiča, dr. Mahniča, Gabrška, Dermote in drugih. Ali niso naši prvi možje vedno najbolj pogumno nastopali, najprej kazali Slovincem nova pota v bodočnost?

In naši pesniki in pisatelji! Le pričimo z Valentinom Staničem, ki je pomemben kot pesnik, kot časnikar, kot veleturnist, kot organizator in učitelj naroda. Ali naj omenjamo ime Simona Gregorčiča, ki je bil gotovo dobo vodilni slovenski pesnik in katerega pesmi so navduševale dolgo vso slovensko mladino in ki jih kot ponarodele še sedaj prepeva, ne da bi včasih slutila, da so pravzaprav — Gregorčičeve. Med Gregorčičem in sedanjo dobo je v slovenski literaturi sorazmerno pravedosti Goričanov, ki so nam vsi delali čast. In sedaj: prav blizu vrha slovenskega pesništva so zopet trije Goričani: Alojzij Gradnik, Joža Lovrenčič in Ivan Pregelj, ki so poleg Belokrajca Otona Župančiča in Gorenjca Frana Finžgarja sedaj glavni živeči predstavniki slovenske besede. Niti misliti si ne moremo sedanje slovenske poezije in proze, ne da bi se takoj spomnili na imena naših odličnih rojakov.

Pojdite v Ljubljano in videli boste, koliko agilnih, marljivih, podjetnih Goričanov dela tam in kako so si pridobili ugodne in odgovorne položaje med drugimi Slovinci. Kdor je pravičen, mora priznati Goričanom izredne sposobnosti, kar jih odlikuje.

Pa sedaj, kako vlogo naj zavzamemo goriški Slovenci v novem času? Kakšno mesto nam pristoja med ostalimi Slovinci? Ali naj se zopet potrudimo in zopet postanemo zgled in vzor drugim Slovincem, ali naj žalostno cincamo in se pustimo brez volje voditi?

Odgovor mora biti jasen: naša dežela je bila vedno na-

rodno zavedna, zdravih nazorov in krepke volje. Ne bomo se dali zapeljivati smešnemu in smrtno škodljivemu internacionalizmu ter komunizmu, temveč hočemo, da naš narod ostane zdrav na svoji zemlji.

Gorje je prišlo tudi nad našo deželo, tudi na Goriškem se je razpaslo komunistično tolovajstvo. Dobivamo poročila s sosednje Dolenjske in Notranjske, da gre tam tolovajstvo že h koncu in da zadnji ostanki žalostno begajo po izgubljenih hribih, med tem ko se skušajo razni »voditelji« in »komisarji« rešiti in odnesti kam svojo kožo, potem, ko so zakrivali smrt tisočev in tisočev Slovencev.

Naj torej ostane komunistično tolovajstvo samo pri nas, v naši sončni deželi. Samo pri nas naj trepetajo družine v strahu pred nočnimi obiskovalci, roparji in zahrbtnimi morilci? Ne, nikdar ne. Goriška hoče ozdraveti in v kratkem bo ozdravela. Naš Goričan je zdrave narave, je bister in kmalu spozna pravo pot, tudi če je bil morda sem in tja kdaj zapeljan. Goriška dežela bo zopet zavzela častno mesto bo pa zavzela tudi glede boja proti boljševizmu in njegovemu tolovajstvu.

-lr

O stavbarstvu v Primorju Slovenska ura v tržaškem radiju

V nedeljo so Slovenci v Trstu v kulturni uri ob 15.20 pripravili lep spored. Za uvod nas je pozdravil harmonikar s slovensko narodno pesmico, nato je zapel član narodnega gledališča Langus Lajovičev pesem »Zacvela je roža«. Predvsem pa je bila ura namenjena zanimivemu in lepemu predavanju univ. profesorja dr. Franceta Steleta »O stavbarstvu v Primorju«. Predavatelj je popeljal poslušalec od znanih stavbnih umetnosti v Benetkah in Poreču do preprostih cerkvic v Istri, omenil zanimive oltarje in prižnice v primorskih cerkvah in zaključil z zgodovinskim razvojem Trsta. Škrjančeva klavirska skladba »Pastorale« in »Vizija«, ki jo je zapel g. Langus, sta prav tako kot Lajovičeva klavirska skladba »Sanjarija« pristrčno zaključile slovensko kulturno uro. Ta nedeljska ura, ki prinaša Slovincem na Primorskem prijetno razvedrilo in pouk, je povsod navdušeno pozdravljena.

Zanimiva aretacija

Stockholm, Severno-ameriška tajna služba je v torek objavila aretacijo nekega moža, ki je baje grozil, da bo ubil Roosevelta.

Pred koncem komunistične strahovlade na Goriškem

Gorica, maja.

Ko so po 8. septembru l. l. komunisti zagnali krik, da je vojne konec in da naj se vsi zavedni Slovenci pridružijo »osvobodilni« fronti za obrambo slovenskih meja, so velik del ljudstva potegnili za seboj. Toda kmalu so se ljudem začele odpirati oči. Oni so šli med grmarje, da se branijo pred cesarsko vojsko, kmalu pa so v svoje veliko razočaranje otipali strašno resnico, da se je komunistična partija, ki ukazuje in vodi v zlagani »Osvobodilni front«, zvezala z badoljevci proti vsem zavednim Slovincem. Začeli so se upirati, toda partiji in »Vos« jih drže strogo pod nadzorstvom in jih terorizirajo.

Zato so zavedni ljudje skrivaj zapuščali »komunistični« raj, zlasti mnogi so zbežali od oboroženih komunističnih tolpe. Da preprečijo pobege, so poveljniki rdeče armade večino goriških prisilnih mobilizirancev spravili na Dolenjsko in Hrvaško, kjer ti naši zapeljani mladeniči samo to želijo, da bi čimprej zbežali iz kremrljev komunističnih zločincev. Od raznih strani smo slišali, da se naši »mobiliziranci« pri

prvi ugodni priliki predajajo domobrancem in se vsi prerojeni oddahnejo, ko so se »osvobodili« svojih tlačiteljev. Dokler pa ne morejo zapustiti svojih tolpe, se — tako sme zvedeli v veliko naše veselje — obnašajo zelo dostojno: ne kradejo, ne ropajo, ne požigajo in ne morijo, z ljudmi so prijazni in jim celo pomagajo, če le morejo. Ko pa so se vdal domobrancem, pa iskreno in prostodušno izjavljajo: »Komunisti so nas zapeljali. Sli smo z njimi, ker smo se hoteli boriti za varstvo naših domov, za svobodo naše zemlje, nikoli na nismo hoteli brato mornega klanjal«

BOMBNI NAPAD NA ŽUPNIKA

V aprilu so komunisti vrh ponoči bombo v spalnico župnika Alojzija Makuca na Marjinem Celju n. Kanalom. Del župnišča je zgorel, župnik se je pa rešil, ker je spričo grožen spal v kleti. Pripominjamo, da je bil ta slovenski duhovnik v letih 1935-40 večkrat preganjan, ker je učil slovensko verouk in ni hotel vpeljati v čisto slovenski fari italijanske pridige. L. 1938 je bil obsojen pogojno na en mesec

ječe, ker je dovolil, da so se pri velikonočni procesiji prepavale slovenske pesmi kar je bilo izven cerkve prepovedano.

NOVA TAKTIKA

Deželi predsedala komunistično nasilje, narod je ogorčen nad komunističnim nacionalnim izdajstvom, se upira in odpoveduje zvestobo. Zato so se pričeli komunisti posluževati novih taktičnih metod, povzeli so novo črto: prepovedujejo boljševiške pesmi, poudarjajo slovenstvo, so razpustili plenum OF za Primorje, v katerem je bilo polovica Italijanov, proglašajo priključek Primorske k ostalim jugoslovenskim deželam itd.

Pesek v oči. Še vedno je v veljavi izdajalska pogodba, sklenjena med Titom in Badogliem, še vedno so trdne zveze med slovensko komunistično partijo in med italijanskimi komunisti, ki imajo premoč in kaso v Milanu, ki zalaga slovenske tovariše. Taktiko so spremenili samo iz strahu, da zgube vpliv na ljudske množice, ki vedno bolj spregledujejo. Nova taktika je samo nova sleparija.

Socializem v novi luči

(Nadaljevanje in konec.)

Da se v bodočnosti stroji, ki so že enkrat izpodrinili delavca z njegovega mesta, ne bodo več izrabljali kot sredstvo za povišanje dobičkov delodajalcev, temveč da bodo delavcu v pomoč in mu dovolili varčevanje lastnih telesnih sil in da ne bo napor, ki ga delavec troši pri delu, v izključno korist posameznih finančnikov — zato bo moral skrbeti duh nove Evrope. V tistem času tudi ne bomo trpeli gledalcev in parazitov, kajti te bodo delovne sile postavile na sramotni oder in jim vzele pravico do deleža pri ustvarjenih dobrinah.

Iz tega spoznamo, da se temeljna zahteva socializma izraža le v pravici do dela. Kakor hitro se ta pravica do dela uveljavi, obvisi razvoj socializma od sodelovanja ljudstva. Različne demokratske države, kakor Anglija in Amerika govore že desetletja o uresničenju socializma, niso pa do danes mogle z nobeno svojo vlado — v kolikor jih ni do tega pripravilo oboroževanje zadnjih let — zajamčiti

pravico do dela lastnemu prebivalstvu. Demonstracije brezposelnih, ki so zahtevali dela in kruha, so bile v teh deželah na dnevnem redu. To dokazuje, da so bile vse obljube teh vlad le prevara in da te vlade niso nikoli mislile na bodočnost in tudi ne bodo nikdar mislile na izboljšanje položaja delavskega prebivalstva.

Ako je danes nemški delavec edino resnično deležen pravega socializma, se moramo spomniti, da je v Nemčiji Führer Adolf Hitler takoj vzpostavil pravico do dela in že v nekaj mesecih svoje vlade spravil sedem milijonov brezposelnih na delo.

Če mnogo ljudi vidi v socializmu le njegovo udobno in lepo stran, ki naj le kaj daje, je to pojmovanje socializma zgrešeno, zakaj uveljavljanje socializma moremo doseči le s skupnim naporom vseh, brez izjeme. Pravi socializem obstoji v tem, da je vsak posameznik pripravljen po svoji moči in svojih zmožnostih delati zase in za vzajemnost.

GOSPODARSKE VESTI

Ameriški državni dolg

Kakor je znano, morajo Zedinjene države pretežni del vojnih stroškov kriti z najemanjem posojil, kar ima za posledico naglo naraščanje državnega dolga. Pred izbruhom prve svetovne vojne je znašal zvezni dolg Zedinjenih držav komaj 1.2 milijarde dolarjev. Po končani vojni je narasel na 26.6 milijarde dolarjev, nakar se je do nastopa predsednika Roosevelta v marcu 1933 skrčil zopet na 20.9 milijarde dolarjev. Doba predsedovanja Roosevelta je že pred sedanjo vojno prinesla stalno naraščanje državnega dolga, ki je ob izbruhu sedanje vojne narasel že na 40.9 milijarde dolarjev, ob vstopu Zedinjenih držav v vojno je narasel na 56 milijard, lani ob koncu septembra na 151 milijard, letos ob koncu proračunskega leta 1943-44 na bo dosegel 206 milijard dolarjev. Najvišji znesek državnega zadolžitve je bil v sedanji

vojni že ponovno povečan. Ker se je dejanska zadolžitve že zelo približala doslej dovoljeni meji 210 milijard, je morala te dni ameriška reprezentančna zbornica sprejeti nov zakon, s katerim se poviša meja državne zadolžitve na 240 milijard dolarjev. Predsednik Roosevelt je sicer zahteval povišanje te skrajne meje na 260 milijard, kar pa reprezentančna zbornica ni odobrila.

KONTINGENTIRANJE PAPIRJA NA AMERIŠKE ČASOPISE

V prvem letošnjem četrtletju je bila potrošnja papirja v ameriških časopisnih podjetjih zmanjšana za 77% potrošnje v letu 1941. Za vse tekoče leto bodo ameriški časopisi dobili na razpolago 3 milijone ton časopisnega papirja nasproti 3.9 milijona ton, kolikor je znašala potrošnja leta 1941. Najbolj so bila prtem prizadeta velika časopisna podjetja.

Italijanska preskrba z masljo

Nemčija je izjavila, da bo dobavljala stroje za italijansko proizvodnjo sira in maščob, da tako pripomore k izboljšanju italijanske preskrbe z maščobami. Zaradi zasedbe južne Italije je bilo italijansko gospodarstvo z maščobami zelo prizadeto. Velik del olivnih nasadov se nahaja v Apuliji in drugih pokrajinah južne Italije. Zato tudi ni bilo mogoče preprečiti pomanjkanja na tem polju. Sedaj pa je italijanska vlada preskrbela za odpravo teh nedostatkov. Površina oljaric je bila zelo povečana. Razdelitev živalskih maščob je bila organizirana bolj racionalno. Mlekarska industrija je bila preusmerjena na večjo proizvodnjo masla.

Italijanske banke

Kot znano, so po 8. septembru leta 1943 italijanske banke delno omejile svoja izplačila. Sedaj pa poročajo iz Rima, da je italijansko finančno ministrstvo ukinilo vse omejitve glede dviganja vlog.

Simon Gregorčič

Simon Gregorčič, goriški slavček, »pevec po milosti božji«, kot ga je imenoval Ivan Cankar, je bil doma iz planinskega raja pod Krnom, kjer je zagledal luč sveta v Vrsnem 15. oktobra 1844. Letos bomo torej obhajali stoletnico njegovega rojstva. Lepota gorske pokrajine se mu je neizbrisno vtisnila v dušo ter je vplivala nanj še potem, ko je že dolgo vrsto let živel v dolinskem svetu.

Glavni mejniki v njegovem življenju so bili sledeči: prvi pouk v domači vasi; srednja šola v Gorici — od drugega razreda gimnazije dalje je bil v nadškofijskem malem semenišču —; po maturi bogoslovje; prva kaplanska služba v Kobaridu, »najbolj narodnem trgu« v tistih časih; nato kaplanovanje v Rihenbergu, kjer je Gregorčič pre-

živel nekaj jako lepih let. Potem pa je užival pokoj na Gradišču (nekaj časa kot vikar) in končno v Gorici, kjer je umrl 24. novembra 1906. Mrtvega planinskega slavca so prišle kropit velike množice ljudi in številne deputacije iz vseh krajev širne slovenske domovine. Počastil ga je tudi goriški nadškof dr. Fr. B. Sedej, ki je dolgo časa molil ob pokojnem pesniku ter mu gledal v obraz. Toliko resnične žalosti ni bilo zlepa ob kakem mrtvaškem odru. Narod je čutil, da mu je umrl pevec in glasnik.

Če bi hotel dostojno prikazati vso Gregorčičevo veliko umetnost in njegovo delo na slovenskem književnem polju, bi moral napisati debelo knjigo. V kratkem članku se tako velika osebnost da komaj medlo očrtati. Brž ko je

po maturi objavil svoje prve pesmi (Iskricje domorodne, 1864.), je čitajoče občinstvo prisluhnilo: to je pa res prava poezija! Pravega umetnika namreč z nekim nepodkupljivim notranjim čutom takoj spoznaš. V duši se odzove soroden glas, ki prevzame vsega človeka. Med temi prvimi pesmimi so nekatere izmed Gregorčičevih najlepših domoljubnih: Dneva nam pripelje žar, Z vencem tem ovenčam Slavo, Eno devo le bom ljubil, Naša zvezda je sijala, Mojo srčno kri škropite, Bratje, v kolo se vstopimo itd. Kot vidimo, je začel zelo visoko. V naslednjih petnajstih letih, nekako do odhoda iz Rihemberga, se je zlasti v Stritarjevi formalistični šoli dvignil še više. To je bila njegova zlata doba. V tem času je spesnil svoje najlepše in najbolj občutene lirčne pesmi. Potem mu je začel sveži pesniški vir usihati; ohranil pa

je pesnik nenavadno bogastvo izraza in rim.

Vsega skupaj je Gregorčič napisal za štiri zvezke pesmi. Tri je izdal sam (1882., 1888., 1902), četrtega pa je po njegovi smrti uredil Ksaver Meško, sobrat po stanu in srcu. Poleg tega je kot samostojna knjiga izšel prevod svetopisemskega »Joba« (1904) z uvodom goriškega nadškofa dr. Fr. Sedeja. Mnoge Gregorčičeve pesmi so ponarodele, ker so zložene v tako preprostem, sugestivnem ljudskem načinu. To so pesmi, ki hitro najdejo tudi primeren napev; večinoma se pojejo še danes. Prvo Gregorčičevo knjigo je kritik Levec imenoval »zlata knjiga«. In to je v resnici tudi bila ter je ostala do današnjih dni. Kakor so »zlato knjigo« kupili v nekaj tednih, tako je našemu pesniku lepoteželjno občinstvo ostalo zvesto preko vseh modernih pesnikov, prav do naših dni. Če vprašamo po knjigarnah, katere pesmi

gredo najbolj, dobiš povsod enak odgovor: Gregorčičeve. Prve so Gregorčičeve, šele potem pride za ljudski okus neprimerno težji Prešeren.

Končno naj navedem še nekaj Gregorčičevih priložnostnih verzov, ki so najbrž še neobjavljeni. Sporočil jih je pred leti pokojni g. Ignacij Leban, župnik batujski, eden najboljših pesnikov prijateljev v zadnjih letih življenja. Gregorčič jih je napisal gostilničarju pri »Zvedici«, ki se je poročil z lepim furlanskim dekletom. Opomnil ga je:

Preljubi Vincenc,
ti bodi Sloven'c,
pa tudi tvoja ženka
naj bode Slovenka;
če ne, ne bo cvenka.

Preljubi Vincenc pa ni ostal dolžan odgovora. Vzkliknil je Oh, ta bo pa grenka!

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

IZ GORICE

VLAKI IN AVTOBUSI

so v zadnjem času važno trišče organov živilske policije v borbi proti črni borzi. Številni potniki menijo, da je bolje, če se ob pojavu organov živilske policije umaknejo in rajši žrtvujejo razne drobtine, kakor da bi čutili posledice zakona. Tako so našli organi živilske policije v avtobusu, ki prihaja iz Palmanove, precej veliko vrečo, v kateri je bilo nad 10 kg belih testenin. Sedaj jih bodo použili bolniki goriške bolnišnice.

ZAPLENJENIH 450 ZAVOJČKOV TOBAKA

Pozornost pristojnih organov je vzbudil gospod, ki je nesel po goriškem mestnem središču precej težak kovčeg. Pozanimali so se za vsebino kovčega, v katerem je bilo 450 zavojčkov tobaka. Dotični mož je bil trgovec Salvator Gulo iz Vidma. Tobak, ki so mu ga zaplenili, bo na razpolago redni potrošnji. Gula čaka še primerna kazen.

ČRNA BORZA S SOLJO

Organi goriške gospodarske policije so se pozanimali ob postajališču tolminskega avtobusa za precej velike zavojčke, ki so jih imele s seboj tri ženske. V zavojkih je bilo skupno 50 kg soli, ki so jo hotele spraviti Marija Koren in Jospina Krinič, obe iz Kobarida, ter Marija Munih iz Volč »v promet« po pretiranu ceni. Sol je bila zaplenjena in stavljena na razpolago redni potrošnji.

KAZNI ZA SPECIALISTE NA »ČRNO VOZNIJO«

Z goriške prefekture objavljajo: V zadnjem času se opaža, da izkoriščajo nekateri potniki naval na javna prometna sredstva (železnice, tramvaj, plovna sredstva itd.) na ta način, da zavzamejo na teh prometnih sredstvih svoje mesto, ne da bi bili kupili vozovnice. V bodoče bo vsak tak potnik, ki ne bo že vnaprejšnj opozoril službenega osebja na to, da ni utegnil dobiti vozovnic, primerno kaznovan. Na železnicah bo znašal pribitek k vozni 30 lir, na plovnih progah 30 lir, na tramvajih in avtobusih pa 15 lir.

PONESREČENCI V MESTU TER V OKOLICI

V goriški bolnišnici se zdravijo 45 letni delavec Josip Coreti iz Solkana, ki se je pri padcu pobil po levem kolenu, 46 letna kmetica Amalija Šinigoj iz Dornberga, ki je padla s poljskega voza, 30 letni kmet Ciril Juretič iz Batuj, 30 letni zidar Bruno Cisterna iz Morara, ki se je med delom poškodoval na vratu, 26 letna gospodinja Marija Colini iz Afriške ulice 7, ki ima ranjeno desnico, 70 letni Alojz Šušmel, ki si je pri padcu na hodniku poškodoval obe roki, 25 letni mehanik Oto Fachinetti iz Vrtojbe, ki si je med delom ranil levico, ter 27 letni Angel Bratina iz Solkana, ki se je pri padcu s kolesom pobil po levem kolenu.

Prepoved vhoda in izhoda iz mesta

Od 20. ure zvečer pa do 6. ure zjutraj je vsakomur strogo prepovedan vhod ali izhod iz Gorice.

Vsakdo, ki se prekrši proti tej prepovedi in poskuša priti v mesto ali oditi iz mesta v prepovedanem času, je v nevarnosti, da bo ustreljen.

Dr. Joža Lovrenčič:

„Že slavčki žvrgolijo...“

Trideset let bo tega. Maj je bil in slavčki so žvrgoleli, kakor žvrgolijo samo na Goriškem, ko sem sedel v vlak in se peljal ob bodri, zelenomodri Soči, poslavljajoč se z zamisljenimi očmi in z žalostjo v srcu od prelepih in tako ljubljenih mi krajev svoje mladosti. Vse je cvetelo in pelo, a v ozračju je le bilo čutiti strah pred grozo, ki je prihajala...

Trideset let... Nevihta je minila, groza pa je ostala in bila taka, da je še pesem o slavčkih zamrla, ko je zvon klical k šmarnicam...

Pa se spet budi maj, spet slavčki žvrgolijo in spet sproščeno kipi ob šmarničnem oltarju po cerkvah na Goriškem naša pesem, polna vere, upanja in ljubezni, ki bi jo tako rad poslušal, a mi ni še dano. Samo hrepeneči misli je odprta pot v deželo mojih sanj in jo bo hodila večer za večerom in ob žvrgoljenju slavčkov pozdravljala Marijo ob Adriji in Soči:

»Pozdravljena, Marija Repentaborska, ki se razgleduješ izza davnih dni po našem Krasu in vidiš Trst, kjer so ti, Materi zdravja, v 17. stoletju zgradili očetje družbe tvoje-ga Sina cerkev, v kateri soseduješ nesrečnikom jetnikom v nekdanjem jezuitskem domu, in se veselíš, ko vidiš, kako prihaja verno ljudstvo pred tvoj oltar v Kavčicah pri Rodiku, kako se zaupno zateka k tebi v Obršljan pri Komnu, kjer ožarjena z Jezusom v naročju deliš milosti, za katere sprejemaš prošnje tudi v Selu pri Brestovici, v Seškovju pri Sežani in še v Tomaju, raju kraškega sveta... Marija, Mati našega Krasa, pozdravljena!

Pozdravljena, Mati v Logu, kjer te v prelepi romarski cer-

kvi častijo prebivalci rajskomile dežele, veseli Vipavci, ki jim je tvoje Ime v Šmarjah sladko in niso nate pozabili na visokih Vitovljah, kamor so se zatekali k tebi že v davnih stoletjih pred nasilnostjo Turkov, in te imajo tudi na prijaznem Gradišču, kjer te je prosil nad dvajset let Simon Gregorčič, da bi varovala naš dom in rod, ki se zateka k tebi. Žalostni Materi, na Grad nad Mirnom po svetih stopnicah... Marija, Mati naše Vipavske, pozdravljena!

Pozdravljena, Mati na Kostonjcevi v Gorici, v mestu našega hrepenenja, pozdravljena s sveto Begunko, ki je morala v teh časih spet zapustiti svoj dom na Skalnici, kjer je 1539. pastirici Urški Ferligojevi s slovensko besedo obljubila, da bo delila milosti, in se je zatekla k tebi. Upanje naše, bodi pozdravljena, saj si nam v sosednem Kronbergu Tolažnica, kjer ti tvoj častilec Vinko Vodopivec poje svoje pesmi in jih za njim prepeva ves naš narod, tudi tam gori na Trnovem, ko te, Snežna, časti sredi šumečih gozdov... Marija, Mati naše Gorice in njene okolice, pozdravljena!

Pozdravljena, Mati, v sončnih Brdih! O, čeprav koloni, se Brici z veseljem oglašajo v Kojškem pri tebi, Vnebozveti, Medancem pa si Marija v tronu in ob procesijah vidiš, kako te ljubijo, medtem ko se veselijo na Vrhovljah tvoje rojstva in te hodijo iz Biljane častit v Snežeče... Marija, Mati naših sončnih Brd, pozdravljena!

Pozdravljena, Mati naših goriških gor! V prijaznem Kanalu domuješ sredi trga, se spominjaš glasbenikov treh bratov Lebanov, Kocijančiča

in Zega, ki so ti orglali in peli, spominjaš se svojega služabnika Venčeslava Beleta, ki ti je s svojo pesniško izbrano besedo spletel toliko vencev; izza svečnice 1761 si doma tudi tam gori nad Sočo v Ligi, kateri si dala svoje ime: Marijino Celje, in prihajajo k tebi posoški in beneški Slovenci, ki se sicer zatekajo k tebi na Staro goro. Nad Avčami se razgleduješ s svojega vrha, Marija Snežna, ki si tako čudežno pomagala Pregljevi Matkovi Tini na njeni težki poti, in tudi tam na Banjški planoti imaš blizu Bat v Podlaki svoj dom v snegovih. In kakor da straži vhod na Tolminsko, se dviga tvoja romarska cerkev na Mengorah, v kateri te je po razdejanju na novo upodobil Tone Kralj in se vije k njej strma pot ob križevem potu, katero so hodili 1713 Šimen Golja in njegovi. Na griču sv. Mavra pri Sv. Luciji daruješ Jezusu, v Tolmini in v Podmelcu se veselíš svojega vnebozvetja, na Ponikvah poješ ob obiskovanju svoj magnifikat, s šentviške gore pa hodijo na Police, da te časte. Tudi sredi planinskega raja v zavednem Kobaridu pod Gregorčičevem Kronom, ki je bil priča tolikih grozot, goduješ ob rožnici, a tam gori pod Stolom varuješ v breginjski podružnici, Devica, Snežna, Kotarje pred plazovi, medtem ko te Bovčani obiskujejo v starodavni cerkvi v polju in radi romajo tudi v Trento, kjer si si, Devica Lavretanska, 1690 izbrala prostor za svojo cerkev ob izviru Soče pod Triglavom in odtlej varuješ naš gorski svet... Marija, Mati naših goriških gora, pozdravljena!

Tako bom večer za večerom hodil ta maj v deželo svojih sanj, obiskoval ob žvrgoljenju slavčkov te cerkve in iz srca mi bo kipel pozdrav: Marija, Mati in Kraljica naše sončne Goriške, pozdravljena!

TRGOVEC OBSOJEN RADI VERIŽNISTVA

Ivan Indrigo, trgovec s sadjem in zelenjavo iz Gorice, Corso Muti števil. 9, je bil natančno po gospodarski policiji Okrajnemu uradu za nadzorovanje cen, ker je dne 18. aprila 1944 prodal večjo količino jabolk po ceni 30 lir za kilogram. Bil je obsojen dne 12. maja t. l. na globo 1000 lir in na poravnavo vseh administrativnih stroškov obravnave. Vrh tega mora njegova trgovina ostati zaprta za dobo 15 dni. Blago je bilo zaplenjeno in enako denar, ki ga je imenovan s to kupčijo dobil. čil.

Dopisi

GORICA

Prejeli smo iz goriške vojaške bolnišnice lep dopis, ki nam ga je poslal mornariški narednik g. Pavao Tončič v hrvatskem jeziku. Iz njegovega dopisa posnemamo naslednje: »Vaš list me je zelo razveselil. Že dalj časa se nahajam v vojaški bolnišnici v Gorici in sem zavidal italijanske ranjence, ki so mogli kupovati italijanske časopise, s katerimi so si krajšali čas. Ker ne razumem italijansko, mi je bilo težko gledati one, ki so čitali. No, sedaj je moje dolgočasje premagano, ko je izšel vaš cenjeni list. Ko čitam vaš »Goriški list«, pozabljam na bolečine svojih ran in iz vašega »Goriškega lista«

izvem tudi najnovejša vojna poročila.

H koncu dopisa pravi g. Pavao Tončič: »Stalno čakam na vaš »Goriški list«, kdaj izide in ki ga tako rad berem. Vašemu listu želim dosti uspeha in veliko razširitev!«

PRIMORSKI FANTJE MORALNO NAJVIŠJE STOJEČI MED PARTIZANI

S kranjskega prihajajo vedno potrjujoče se novice, da je med primorskimi partizani najmanj komunistov, najmanj morilcev in najmanj tatov. Primorski fantje so med vsemi partizani moralno najvišje stoječi. To dejstvo potrjuje, da so Primorci vstopali v OF iz nacionalizma, ker je OF na Primorskem še posebno spretno znala zakriti svoj pravi obraz.

IDRIJA

Iz Ljubljane poročajo: V ponedeljek popoldne je mnogoštevilna družina Idrijčanov ter znancev in prijateljev pospremila svojega vrlega rojaka g. Ivana Podobnika k večnemu počitku. K zadnjemu slovesu je prihitelo tudi močno zastopstvo policijskega zbora s predstojniki na čelu, da počaste spomin blagega tovariša, ki je v svoji dolgoletni službi mnogo pripomogel k lepemu razvoju varnostne službe v Sloveniji, predvsem v panogi kriminalistike. Pokojni je bil eden tistih mož, ki se je po prvi svetovni vojni in kasnejšem prak-

tičnem študiju v tujini z vso vnemo posvetil tej panogi policijske službe in dosegel prav v pogledu daktiloskopskih raziskavanj lepe uspehe. Sodeloval je kot izvedenec skoro pri vseh zapletenih kriminalnih preiskavah in mnogo pripomogel k njih razčiščenju. Našemu rojaku naj sveti večna luč!

TATOV V MIRNU

Kmetu Miroslavu Berdonu iz Mirna so odpeljali 2 poljska voza, ki ju je bil pustil preko noči na njivi. Berdon je oškodovan za 12.000 lir.

Pozor!

Pozor! Katere so tvoje glavne dolžnosti v slučaju alarma? Pasant: Po NAJKRAJŠI poti v NAJBLIŽJE zaklonišče.

Komunisti pobijajo zavedne slovence

Iz Podrage na Vipavskem smo dobili vest, da so komunisti usmrtili 14 zavednih Slovencev, med njimi tri ženske, ker so agitirali proti komunizmu. Očitno so jim, da so bile v zvezi s protikomunističnimi voditelji dr. Kraljem in Kemperlom. Likvidacijo so pripravili domači terenci, njim na čelu neki Medved. Ljudstvo na Vipavskem vzdihuje in prosi, naj jih domobranci rešijo terence, ki so ovaduh in rablji komunizma.

Pomilostitveni odlok vrhovnega komisarja

Pred posebnim sodiščem za javno varnost v Vidmu so bili zaradi podpiranja tolovajskih skupin obsojeni na smrt Ivanka Fač in Jože Fač, oba iz kraja Montaner, nadalje Dardo, Ivan Mella ter Ivan Daneluz, vsi trije iz kraja Salone di Caneva. Na njihovo prošnjo je Vrhovni Komisar na operacijskem področju Jadransko Primorje spreminil vseh pet smrtnih obsodb v dosmrtno ječo. Soobtoženo so bile tri osebe, ki so bile obsojene na ječo 6 mesecev do enega leta. Dva soobtožena sta bila oproščena.

Naš živilski trg

Lepe stojnice pod visoko stekleno streho živilskega trga so obložene s svežo zelenjavo in s pomladanskim sadjem.

Pri stojnicah, kjer se še v jutranji rosi blesti nežno sočivje in mlada zelenjava, se ustavlja največ ljudi. Zelenjava je dokaj poceni, predvsem visoki regrat, ki je po 3,20 kg in glavna salata po 6,20 lir kg.

Šparglji so sicer še vedno dragi, saj so po 22 lir in jih še dolgo ne bomo videli po mizah preprostih ljudi. Korenje, ki ga dajemo v razne zelenjavne juhe in s katerim si lahko pripravimo okusno juho in prikuho, priporočljivo zlasti živčnim ljudem in mladini, je po 3,40 kg.

Včasih bomo servirale poleg polente kislo repo, pripravljeno kot solato ali pa v omaki.

Nihče ne more iti mimo vabečih češenj ne da bi jih kupil, saj so že po 10 lir kg in si jih lahko vsakdo privoščiti. Poleg tega niso tako občutljive za torbice kot jagode, za katere je treba posebne posodice, ki jo vidimo le v torbica-h premožnejših gospodinj. Jagode niso samo sladke, pač pa tudi precej slane. Branjevke zahtevajo za kg 60 lir.

Služba Božja za Slovence v Gorici

Vsako nedeljo in praznik imamo Slovenci v Gorici sledeče pobožnosti:

1. Pri Svetem Ignaciju na Travniku je vsako nedeljo ob 6. uri sv. maša s slovenskim petjem in pridigo; ob 9. uri je druga sveta maša s petjem krepkega mešanega zbora in slovensko pridigo; popoldne ob 3. uri je slovenski krščanski nauk za odrasle in blagoslov s slovenskim petjem.

2. V stolni cerkvi je vsako nedeljo in praznik ob 6. uri sv. maša pred izpostavljenim Najsvetejšim s slovensko pridigo in lepim dekliškim petjem. V stolnici je zdaj slovensko izpostavljena dragocena slika svetogorske Matere božje ki so jo od l. 1811. častili vsi goriški vladiki v svoji pisarni.

3. Pri oo. franciskanih, kjer je sedaj izpostavljena druga dragocena slika Matere Svetogorske, je vsako nedeljo in praznik ob 9. uri slovenska pridiga. Tudi pri tej svetji maši je slovensko petje.

1. V stolni cerkvi je majniška pobožnost vsako jutro ob 6. uri s pridigo in slovenskim petjem med sv. mašo, a že ob ½6. uri je prva sveta maša z molitvijo rožnega venca in litanijami.

2. V cerkvi sv. Antona pod stolnico je vsak večer ob 8. uri majniška pobožnost z rožnim vencem, kratko in lepo pridigo g. semeniškega duhovnega vodje dr. Močnika in petimi litanijami.

3. V cerkvi sv. Ignacija je majniška pobožnost vsako jutro ob 6. uri z lepim branjem in petjem med sv. mašo. Dolžnost vsakega zavednega Slovenca je, da se ugeležuje slovenske službe božje. Ker je naš narod v izredno hudih stiskah, prihajajo zlasti k majniškim pobožnostim v jutranjih urah, ko je tudi sveta maša, v kar največjem številu. Vsi smo v stiski, vsi kot eden dvigajmo roke v skupni prošnji: »Marija, pomagaj!«

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

Slovenski Rdeči križ v Trstu

Slovenski Rdeči križ je ustanovil v Trstu podružnico, ki nudi pomoč vračajočim se bivšim vojnim ujetnikom, civilnim internirancem, konfinirancem in kaznjencem na povratku v domovino, poizveduje za pogrešanimi osebami ter posreduje dopisovanje (23 besed preko Mednarodnega Rdečega križa) s svojci v sovravnih državah in z vojnimi ujetniki. Svoj poslovni prostor ima na Piazza Umberto I št. 7-II, ob kanalu poleg srbske pravoslavne cerkve, en lokal pa tudi na glavnem koldvoru (Trieste centrale) prav na koncu levega perona v smeri prihoda vlakov. Na koldvoru uraduje samo ob prihodu vlakov iz Italije, da sprejema povratnike iz ujetništva itd., da jim preskrbi prenočišče, hrano in potne listine za nadaljnje potovanje. Uradne ure podružnice so vsak delavnik od 8. do 12. in od 15. do 17. Ob nedeljah dopoldne je dežurna služba od 9. do 12.

PRIMORSKE »FANTOVSKÉ PESMI«

V založbi knjigarne Štoka v Trstu je izšla lična knjižnica z naslovom »Fantovske pesmi«. Knjižica prinaša vrsto znanih in priljubljenih starih narodnih pesmi, ki so jih nekaj prepevali fantje po vseh slovenskih primorskih vseh in ki jih vnovič bolj in bolj prepjevajo danes.

Knjižica je bila povsod sprejeta z največjim veseljem in se hitro širi po vseh naseljih. Zelo dobrodošla je vsem, saj se je izvorno prvotno besedilo marsikake pesmi v zadnjih letih že pozabljalo, knjižica pa ga spet osvežuje in uveljavlja. Narodna pesem, ki je odsevanišljena in čustvovanja ljudstva, budi v mladih in starih najbolj plemenita čustva ter jih bodri k skupnemu delu na korist narodne skupnosti. Kakor je knjižica s fantovskimi popevkami na prvi pogled neznačajna, je zato vendarle njen pomen zelo velik in jo je treba toplo pozdraviti.

OBNOVA PALAČE RITTMAYER

Zaradi obnovitvenih del na palači Rittmeyer v Trstu je do nadaljnega zaprt za vozni promet mestni del ob ulici Ghega med Trgovsko in Rittmeyerjevo ulico. Ta odredba velja za mesec dni. Pri tem je izvzeta tramvajška vožnja.

Otvoritev novih družabnih prostorov v tržaškem nemškem društvu

V četrtek zvečer so bili otvorjeni v navzočnosti Vrhovnega Komisarja Gauleiterja dr. Rainerja ter Višjega vodje SS ter policije, skupinskega vodje SS Globočnika novi družabni prostori Nemškega doma, ki so bili izročeni svojemu namenu. Uvodoma je očrtal službeni vodja Rogalški zgodovino doma, ki je bil zmerom prijetno zbirališče Nemcev. Tudi v bodoče bo dom žarišče skupnega nemškega življenja. Za tem je izrazil Vrhovni komisar dr. Rainer svoje zadovoljstvo nad vzorno ureditvijo prostorov. Pri tem je omenil hvalevredno sodelovanje tržaških obrtnikov, katerih zastopstvo je bilo tudi povabljen k otvoritveni svečanosti. Svoja izvajanja je sklenil dr. Rainer »mislijo, da bodi ta dom branik nemštva in narodnega socializma. Novi prostori so urejeni zelo udobno in domačnostno. V mali in veliki obednici vzbujajo pozornost predvsem freske tržaškega slikarja Clarisa ter kovinski svečniki, ki so bili izdelani v furlanskih delavnicah. Zelo okusno je prirejen prostor, kjer se servira kava. Tudi ta prostor krasijo Clarisove freske. Mali salon bo služil kot čitalnica in prostor za glasbo. Tudi kuhinja in gospodinjski prostor so prvovrstno urejeni. Vsa dela so bila oddana domačim tržaškim tvrdkam.

ZAKLJUČEK ŠOLSKEGA LETA 30. JUNIJA

Odredba Vrhovnega komisarja z dne 17. aprila, ki se nanaša na zaključek šolskega leta 1943-49, določen za 30. junija, velja tudi za vse osnovne šole tržaške, furlanske, goriške, istrske ter kvarnerke pokrajine.

POROKE

Te dni so se poročili v Trstu električar Edvard Stacul in nameščenska Viola Kenda, vseučilišnik G. Moro in gospodinja Neva Štokovič, de lavec Rudolf Ušaj in zasebnica Germana Schilany, električar Galian Surjan in gospodinja Renata Kozlovič.

MRTVAŠKI ZVON

Dne 18. maja so med drugimi umrli v Trstu Marija Slavec, 71 letna Lucija Zancan, 70 letna Antonija Ferluga in 80 letna Marija Lovšin vd. Škrinjar.

NAGRADA ZA DVOJČKE

Tržaški prefekt je nakazal Herminu Gerolinu vsoto 600 lir ob rojstvu dvojčkov Eleonore in Pavla.

ZAČASNA UKINITEV PLOVNE PROGE TRST-PULJ

Na plovni progi Trst-Pulj bodo ukinjene vožnje od 19. do 21., 23. do 25. in 26. do 28. S 30. majem bodo zopet uvedene redne vožnje.

NOVA SLIKARSKA RAZSTAVA

je bila otvorjena v tržaški umetnostni galeriji. Svoja dela razstavlja slikar Guido Cadarin.

VROČEKRVNA AMACONKA

Dne 31. avgusta so tržaški karabinjerji aretirali Marijo Guerini, ki pa je ob aretaciji pokazala neverjetno ihtavost in histerično vznemirljivost. Obsula je karabinjerje z najrazličnejšimi psovki iz obilnega tržaškega psovkarstva slovarja. Te dni se je morala Guerinijeva zagovarjati pred pristojnim tržaškim sodiščem, ki jo je obsodilo na 7 mesecev ječe.

lonec za kuhanje špargljev. Iz dobro opranih, na zraku ali na peči posušenih luščin pripravijo špargljevo juho, tudi špargljevo vodo porabi zanjo. Pri nas kuhamo navadno šparglje v kropu, jih potresemo z drobtinami in zabelimo z maslom. Manj znane so prikuhe, ki jih pripravljajo v Franciji. Pri nas jih je v vojnih razmerah seveda težko pripraviti, vendar naj recepte navedemo v pouk o uporabnosti belušev.

Šparglje s parmezanom pripravi takole: Šparglje operi, skuhaj in ko se odteko obrnjeni z glavicami na znotraj, jih posuj s parmezanovim sirom ter zabeli z vročim, zarumenelim maslom.

Šparglji s polivko iz smetane se prireda takole: 1 kg špargljev ocedi, skuhaj, položi v skledo z glavicami na znotraj in polij s polivko, ki jo pripraviš naslednje: 1/2 l sladke smetane dobro raztopi s citronovim sokom ali malce limonina, s tremi rumenjaki, 3 dkg sladkega masla, z žličico moke in eno osminko špargljeve vode; razstepaj na ognju dalje, dokler ne zavre, nato odmakni, še nekoliko razstepaj in polij s to polivko šparglje.

Špargljeva polivka je fina sezijska jed. Svetlo rumeno prežganje se razkuha, da je gladko in ne kepčasto z mesno juho, dodati je treba za noževico konico muškatovega oreščka, pest na male kose zrezanih špargljev in nekaj zrezanih gob. Šparglji in gobe se kuhajo na lahnem ognju. Polivka se je pri mesu, pečeni in perutnini.

Sport

V področju Jadrana

Vse nogometne tekme kate-re si bodi prvenstvene važnosti, razen tekem med nižjimi moštvi, so končale v našem področju. Moštva se sedaj le še pripravljajo za velike tekme za splošno italijansko prvenstvo. V Trstu se odigrava turnir moštev »veteranov«, ki je prej zanimiv kot važen. V nedeljo se bodo odigrali tekmi med Edero in Esperom in med Triestino in Ponziano. Dva važni tekmi, veljavni za italijansko prvenstvo, se bosta vršili v Isoli (Istra) med Ampeleo in Verono in v Benetkah med Triestino in Venecio. Izdi teh tekem so skrajno negotovi, ker so vsa moštva izredno močna. — V. R.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Na srebrni obli

Ne znamo natanko preračunati, kdaj se bo to zgodilo, ker ne vemo, na kateri točki Lune se nahajamo. O Tamor bi to lahko izračunal iz položaja zvezd, pa leži v nezavesti. Namesto njega se bo mora Varadol lotiti tega dela. Ne vem, zakaj odlašaja.

Po naših računih bi bili morali pasti na Sinus Medii, toda sam Bog vedi, kje smo prav za prav. Na Sinus Medii bi moralo o tem času že sijati sonce. Najbrže smo padli dalje proti »vzhodu«, kakor imenujejo na Zemlji to stran Lune, kjer bo za nas zahajalo Sonce — vendar pa ne posebno daleč od središča Luminega koluta, kajti Zemlja stoji nad nami skoraj v zenitu.

Toliko novih čudnih vtisov se mi vsiljuje, da jih ne moremo ne zbrati ne urediti. Predvsem to nezasišano občutje lahkoče, ki me navdaja naravnost s strahom. Ze na Zemlji smo vedeli, da nas bo Luna, ki je 49 krat manjša in 71 krat lažja od Zemlje, pritezala šestkrat slabše, čeravno smo

blíže njenemu težišču; toda vedeti je nekaj drugega kakor čutili. Ze malone sedemdeset ur smo na Luni in še vedno se ne moremo temu privaditi. Ne znamo spraviti v sklad napor naših mišic z manjšo težo predmetov, da, celo lastnega telesa. Ko naglo vstanem s sedeža, me vrže domala veter visoko, čeravno sem se hotel samo dvigniti. Varadol je pred nekaj urami hotel upogniti kavčel iz debele žice, ki je pritrjen k steni našega bivališča. Prijel ga je z eno samo roko, pa ga je dvignilo v zrak. Pozabil je, da zdaj ne tehta več nad sedemdeset kilogramov! Zgodi se, da ta ali oni z vso silo premetava predmete, ki jih je hotel samo premakniti. Skoraj nemogoče je zabiti žebelj, ker tehta kladivo, ki je imelo na zemlji dva funta, komaj nekak čez sto sedemdeset gramov. Peresa, s katerim pišem, skoraj ne čutim v roki.

Marta pravi, da ima občutek, ko da je postala duh brez telesa. Res je tako.

Nekaj nevsčnega je v tem občutku čudne lahkoče. Človek bi zares lahko začel verjeti, da je duh, zlasti ko vidi Zemljo, ki sije na nebu kakor Luna — le da je štirinajstkrat večja in jasnejša od tiste Lune, ki nam je razsvetljevala zemeljske noči. Vem, da je vse, kar doživljam, resnično, pa se mi vendar zdi, da sanjam ali da sem v gledališču in občudujem divno

scenerijo. Vsak hip lahko pače zavesa in te dekoracije bodo izginile kakor sen..

Ze preden smo krenili na pot, smo dobro vedeli, da bo Zemlja sijala na nami kakor velikanska nepremična svetilka, obešena sredi neba. Vsevilj si ponavljam, da je to zelo preprosta stvar. Luna hodi svojo pot in se z vedno isto stranjo obrača k Zemlji. Zato se zdi Zemlja nepremična tistim, ki gledajo nanjo z Lune. Da, to je naravno, in vendar me vznemirja stekleno žareče strašilo Zemlje, ki že sedemdeset ur gleda na nas z zenita nepremično in trdovratno.

Vidim jo skozi šipo v steni projektila, ki je obrnjena navzgor, in z golim očesom razlikujem temnejše pege morij in žareče pasove kopin. Polagoma se premikajo pred mano, po vrsti rasejo iz sence: Azija, Evropa, Amerika — ožijo se na robu žarečega globusa, zahajajo ter se spet prikazujejo po 24 urah.

Zdi se mi, kakor da se je vsa Zemlja spremenila v odprto, neusmiljeno, bečečo oko in gleda trdovratno, a začudeno na nas, ki smo s svojimi telesi pobežnili od nje — prvi med vsemi njenimi otroki.

Ze v prvem trenutku po padcu, ko smo se nekoliko zavedli in odvilji železne zaslonne na okroglih šipah naše hišice, smo jo zagledali nad sabo. Bila je skoraj polna, podobna očesu, ki

je široko odprto od osuplosti; zdaj se na to strašno nepremično zenico počasi spuščajo sončne veke. V trenutku, ko se bo Sonce pokazalo izza skal kakor plamenčča kroglja brez zarje, brez žarkov na črnem nebu, se bo to oko na pol zaprlo, popolnoma pa se zapre, ko bo Sonce navpično nad nami.

Tri ure pozneje.

Ko so me poklicali k O Tamoru, sem prekinil to pisanje, s katerim s krajšam dolge ure, ki jih moram preživljati brez dela.

Na strašno možnost, da bi utegnili izgubiti tega moža, nismo nikoli mislili. Bili smo pripravljani na smrt, toda na lastno. A tu ni rešitve. Tudi Tomaža stresa mrzlica. Namesto da bi stregel bolniku, potrebuje sam postrežbe. Marta ju ne zapusti niti za trenutek, midva s Petrom pa sva kakor izgubljeni in ne veva, kaj naj bi počela.

O Tamoru se ni vrnil zavest in se mu ne vrne več. Preko šestdeset let je preživel na Zemlji, tukaj pa...

Ne, ne! ne morem izgovoriti te besede! To je strašno. On! In takoj spočeka..

Tako grozno samj smo v tej dolgi noči, ki nas obdaja s strašnim mirazom.

Pred nekaj urami se je Marta, kakor da jo je hipoma navdal občutek brezmejnne praznote in samote, skle-

njenih rok obrnila k nama, zavpila: »Na Zemljo! Na Zemljo!« — in zaplakala. Potem pa je kriknila:

»Zakaj ne brzojavita na Zemljo? Zakaj ne javita, kako je z nami? Glejta, Tomaž je bolan!«

Ubogo dekle.. Kaj sva ji mogla odgovoriti!

Marta ve prav tako kakor midva, da je naš aparat nehal delovati že dobrih 120 milijonov metrov pred Luno. Naposled jo je Peter spomnil tega, Marta pa je, kakor da bi odposlano poročilo utegnilo rešiti bolnika, jela siliti, naj uporabi top, ki smo ga bili vzeli z Zemlje za primer, da bi se nam pokvaril brzojavni stroj.

Ta strel je zdaj edini, zadnji način sporazumevanja z njimi, ki so ostali tam.

Z Varadolom sva ji ugodila in tvegala izstop iz projektila.

Priznavam, da me je bilo strah tega koraka. Tam za varovalnimi stenami vlada skoraj popolna praznota. Barometer kaže, da je tam zunaj ozračje, ki njegova gostota ne znaša niti tristočeta dela gostote zemeljskega ozračja. Dejstvo, da je tu zrak, čudeti je močno razredčen, je za nas ugodno, ker nas navdaja z upanjem, da ga odkrijemo na drugi strani dovolj za dihanje. Srce nam je trepetalo, ko smo pred kakimi desetimi urami prvokrat potisnili barometer ven.

(Nadaljevanje sledi.)